

BIBLIOGRAFIE

DRAMA EN THEATER EEN BIBLIOGRAFIE VOOR NOORD- EN ZUID-NEDERLAND

Annick POPPE

Aflevering 33

I. WETENSCHAPPELIJKE TEKSTEN

a. boeken

GILESPIE (Gerald) [ed.], *Romantic Drama*, Amsterdam, Benjamins, 1994, 516 p. (ISBN 90-272-3441-8).

KONIJN (Elly), *Acteurs spelen emoties: vorm geven aan emoties op het toneel. Een psychologische studie*, Amsterdam, 1994, 415 p. (ISBN 90-5352-098-8).

LASCOMBES (André) [ed.], *Spectacle and Image in Renaissance Europe*, Leiden, Brill, 1994, 367 p. (ISBN 90-04-09774-0).

Der Schauspieler - The actor - L'acteur - De acteur, Brussel etc., Kaaitheater, 1994, 268 p. (*Theaterschrift* 7).

Bevat gesprekken met Ulrich Wildgruber, Hermann Beyer, Margarita Broich en Martin Wuttke, wijlen Ron Vawter en Frank Vercruyssen, Juliana Francis, Tom Fitzpatrick en Tom Pearl, André Wilms, Viviane De Muynck, Frieda Pitoors, Wendy Houstoun en Paul Koek.

THIELEMANS (Johan), *Het Paard Begeerte. Aspecten van het toneel van Hugo Claus*, Amsterdam, Theater Instituut Nederland, 1994, 94 p. (ISBN 90-70892-27-8). Zie bespreking in een volgend nummer.

b. bijdragen in tijdschriften, jaarboeken en verzamelwerken

DEROECK (Jef), „Pleitbezorgers voor de podiumkunsten”, *Ons Erfdeel*, 37 (1994), nr. 4, pp. 545-552.

De samenwerking tussen het Theater Instituut Nederland en het Vlaams Theater Instituut kreeg onlangs vorm in het Nederlands-Vlaams Instituut voor de Podiumkunsten. De voordelen hiervan zijn talrijk, zowel wat betreft het presenteren van gezelschappen en produkties in het buitenland als het verzamelen en beschikbaar stellen van informatie en documentatie. Of deze samenwerking ook op het niveau van het beleid gevolgen zal hebben, zal de toekomst uitwijzen.

HUNT (Maurice), „Shakespeare's *King Henry VIII* and the Triumph of the Word”, *English Studies*, 75 (1994), nr. 3, pp. 225-245.

In bijna gans *Henry VIII* zorgt het woord - verkeerd begrepen, misbruikt, aan loze welsprekendheid ten prooi - voor verwarring en verderf. De noodzakelijke katharsis komt er pas in het vijfde bedrijf met de profetie van aartsbisschop Cranmer, waardoor - net zoals in Shakespeares late „romances” - het woord in ere wordt hersteld.

„Dossier: de jonge groepen”, *Etcetera*, 12 (1994), nr. 45, pp. 5-15.

Met bijdragen van Pieter T'Jonck (een interview met enkele betrokkenen), Hildegard De Vuyst (een meer theoretische benadering), Bart Van den Eynde (een overzicht) en Benoit Vreux (over de situatie in Wallonië).

KONST (Jan), „Het vermaak der hartstochten”, *Literatuur*, 11 (1994), nr. 3, pp. 151-157.

Het Horatiaanse „utile dulci” - het brengen van „stichtelijk vermaak” - ligt aan de basis van het dichterschap van vrijwel alle zeventiende-eeuwse auteurs, de schrijvers van treurspelen inclusief. Zoeken zij allen een combinatie van afleiding en ontspanning te brengen, in de uitwerking is er een scherpe tegenstelling merkbaar tussen diegenen die zich concentreren op het psychische lijden en die auteurs die de wreedheden ook willen laten zien op het toneel.

KOPPENOL (Johan), „Plautus in Leiden. Jan van Houts spel van *Heer Feit en vrouw Slinger*”, *De nieuwe taalgids*, 87 (1994), nr. 4, pp. 289-300.

Behalve Amsterdam had ook Leiden een belangrijke rol in de ontwikkeling - en dan zeker in de beginfase ervan - van het Nederlandse renaissance-toneel. Een van de grootste Leidense woordkunstenaars uit die tijd is ongetwijfeld de veelzijdige Jan van Hout, wiens werk een schakel vormt tussen de redrijkerij en het universitair humanisme. Zijn spel van *Heer Feit en Vrouw Slinger*, een bewerking van een fragment uit Plautus' *Miles Gloriosus* is een interessant voorbeeld van creatieve imitatio.

LIEVENS (Robrecht), „Een ongelijke ruil van gebed naar toneel”, *Spiegel der Letteren*, 36 (1994), nr. 2-3, pp. 208-210.

In verschillende berijmde gebeden wordt aandacht geschonken aan de woorden die Jezus aan het kruis sprak. Zeer duidelijke echo's hiervan vinden we terug in *Die Sevenste Bliscap van Maria*, zodat we zeker in dit geval kunnen aannemen dat de lyriek aan de dramatiek voorafgaat.

PETERS (Peter), „Koud en star als ijzer. *Maschinist Hopkins* van Max Brand als tijdsbeeld”, *Mens en Melodie*, 49 (1994), juni, pp. 346-352.

Bij zijn première in 1929 was de expressionistische Zeitoper *Maschinist Hopkins* (Max Brand) een groot succes. Centraal in de opera staat de fascinatie voor de stalen machines van de vooruitgang, voor de moderne, geïndustrialiseerde maatschappij. Momenteel lijkt hij echter wat voorbijgestreefd.

PIETERS (Jürgen), „Een omgekeerde stoelendans”, *Nieuw Wereldtijdschrift*, 11 (1994), nr. 4, pp. 61-62.

Is een scène vaak een kamer, deze kamer is ondenkbaar zonder stoel. De stoel die gekozen wordt moet echter meebouwen aan de betekenis van het stuk. Vechten in

Ibsens *Nora* (Malpertuis) de acteurs te weinig met het decor - de mentale gevangenis waaruit ze willen wegraken -, in *Decadence* van Steven Berkoff (Zuidelijk Toneel Eindhoven) daarentegen groeit de centrale zetel uit tot mede-acteur.

SICCAMA (Wilma), „Postmodernistisch drama. Visualiteit en tekstualiteit”, *Forum der Letteren*, 35 (1994), nr. 1, pp. 53-68.

Het postmodernistische drama - ten onrechte verwaarloosd in de massa publicaties over deze stroming - is bij uitstek visueel: de tekst is niet 'af' zonder opvoering. De moderne epistemologisch-linguïstische twijfel wordt hier niet meer, zoals bij het modernisme via reflecties (van de acteurs) tot uiting gebracht, maar is doorgedrongen tot de structuur van het stuk (*Les chaises* van Ionesco, *Fin de Partie* van Beckett, *Buried Child* van Sam Shepard).

STRUBBE (J.M.H.), „Persoonlijke relaties in Sophocles' *Electra*”, *Lampas*, 26 (1994), nr. 4, p. 296-313.

Wanneer men de gevoelens van Clytaemnestra voor Electra en Orestes en die van hen voor haar, vergelijkt met de gevoelens die normaal tussen moeder en kinderen bestonden, komt men tot de vaststelling dat de natuurlijke orde in Sophocles' tragedie heel wat geweld wordt aangedaan. In deze optiek kan men zich dan ook afvragen of Electra een moedermoord begaat, dan wel zich wreekt op een gehate vijand.

VAN DER VALK (Sonja), „Het woord als toegang tot de verbeelding. De toneelkunst van acteur en regisseur Lucas Vandervost”, *Toneel Theatraal*, 115 (1994), nr. 7, pp. 22-25.

De *Fantasten* van Robert Musil door *De Tijd* vormt een prachtig hoogtepunt in de carrière van Lucas Vandervost. Dit stuk over de spanning tussen emotie en rede sluit dan ook perfect aan bij zijn ideeëngoed. Als acteur - o.a. in *De ondergang van de Titanic* van H.M. Enzenberger - slaagt hij er perfect in de intellectuele zintuigelijke component te laten samenkomen, als regisseur weet hij tussen ogenschijnlijk autonome personages spannende confrontaties tot stand te brengen.

VAN DER WAERDEN (Kees), „Harmonisatie van het wereldbeeld. Het abel spel *Vanden Winter ende vanden Somer* in cultuurfilosofisch perspectief”, *Forum der Letteren*, 35 (1995), nr. 2, pp. 95-109.

De strijd tussen de Winter en de Somer die we in dit middeleeuwse spel meemaken, getuigt van een pre-Copernicaans, pre-Cartesiaans wereldbeeld: natuurverschijnselen worden voorgesteld als levende wezens. Wordt aan het einde de door God ingestelde orde hersteld, wat de toeschouwers ongetwijfeld evenzeer bij blijft is het onberekenbare van de natuurkrachten.

VAN HOUTE (Nan), „Over eilandbewoners en bruggenbouwers. Theater in het nieuwe Zuid-Afrika”, *Toneel Theatraal*, 115 (1994), nr. 8, pp. 29-33.

Het theater in het nieuwe Zuid-Afrika streeft naar een volledige integratie tussen de verschillende culturen die het land telt. Typisch Zuidafrikaans is wel het vermogen om bijna zonder decor of rekwisieten de meest uiteenlopende situaties op te wekken. Belangrijke schakels tussen de orale traditie en de klassieke dramaturgie blijven wel het werk van Athol Fugard (*My Life*) en Barney Simon (*The Suit*).

VAN VLAENDEREN (Rudi), „Grasduinen in oude papieren (3)”, *De Scène*, 36 (1994-95), nr. 1, p. 19.

Kreeg Gust Gils erkenning als dichter, als toneelauteur was dit ondanks enkele creaties niet het geval. Onterecht wellicht, als men hierbij bedenkt dat een vergeten 'nulakter' als *Chaoskopie* dertig jaar te vroeg geschreven is.

VAN VLAENDEREN (Rudi), „Grasduinen in oude papieren (4)”, *de Scène*, 36 (1994-95), nr. 2, pp. 17-18.

Rond 1960 werden zelden buitenlandse regisseurs naar Vlaanderen uitgenodigd. Dat de erg verdienstelijke en integere Portugees Rogerio Paulo in 1961 bij het Nederlands Kamertoneel aan de slag kon, was dan ook het werk van Tone Brulin.

VERMEULEN (Ernst), „Twintig maten per dag. *Moses und Aron* van Schönberg”, *Mens en Melodie*, 49 (1994), mei, pp. 314-319.

Van Schönbergs opera *Moses und Aron* bleef het derde bedrijf onvoltooid. Tegenover de irrationaliteit van het fascisme plaatst Schönberg in dit werk de zuivere, ethische twaalftoonswet.

VERMEULEN (Ernst), „Een vlam op de puinhopen. *Lulu* van Alban Berg”, *Mens en Melodie*, 49 (1994), juni, pp. 378-385.

Hoewel hij feller, intenser en structureel sterker is dan *Wozzeck*, blijft het onvoltooid gebleven *Lulu*, de tweede opera van Alban Berg, minder populair dan zijn voorganger. Een verklaring hiervoor schuilt wellicht in het feit dat *Lulu* té expressionistisch, bijna grotesk is, om enige identificatie met de hoofdfiguur, tegelijk godin en duivelin, mogelijk te maken.

VOERMAN (Erik), „Zestig jaar vergetelheid. Eindelijk erkenning voor Berthold Goldschmidt”, *Mens en Melodie*, 49 (1994), juni, pp. 368-375.

Pas onlangs kreeg de joodse componist Berthold Goldschmidt, ooit op de vlucht voor de nazi's, de erkenning waarop hij al meer dan een halve eeuw recht heeft. Een hoogtepunt in zijn oeuvre is ongetwijfeld de opera *Der gewaltige Hahnrei*, die in 1932 werd gecreëerd en gebaseerd is op *Le cocu magnifique* van Crommelynck.

WES (M.A.), „Richard Wagner en de Griekse tragedie”, *Lampas*, 24 (1991), nr. 2, pp. 97-111.

Was Wagner zeer zeker gefascineerd door de Germaanse mythologie, minder bekend is dat ook de klassieke oudheid hem allerminst onberoerd liet: in *der Ring des Nibelungen* is de invloed van Aeschylus' Prometheustrilogie nooit veraf.

II. DRAMATEKSTEN

a. boeken

ADAM (Frank), *Wakitchaga*, Breda, De Geud, 1994.

GRUNBERG (Arnon), *Rattewit*, Antwerpen, Bebuquin, 1994.

MISTIAEN (Bruno), *Onze Lievevrouw van Pijn*, Antwerpen, Bebuquin, 1994.

- O'NEILL (Eugene), *Een druppel dichtersbloed* vertaald door Walter van den Broeck en *Rijkemanshuis*, vertaald door Janine Brogt, Amsterdam, International Theatre & Film Books en Eindhoven, Het Zuidelijk Toneel, 1994, 131 en 177 p. (keerdruk), (ISBN 90-6403-373-0).
- PEETERS (Elvis), *Vier mannen*, Antwerpen, Bebuquin, 1994.
- PINTER (Harold), *Maanlicht*, oorspronkelijke titel *Moonlight*, vertaald door Janine Brogt, Amsterdam, International Theatre & Film Books, 1994, 94 p. (ISBN 90-6403-364-1).
- VAN WEELDEN (Dirk), *Pyrrho reist naar Athene*, Amsterdam, De Bezige Bij, 1994, 58 p. (ISBN 90-234-3424-2).